

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Кафедра фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри
фахових методик та інноваційних
технологій у початковій школі

О. А. Комар

« 28 » серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НПП2.2.06 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 013 Початкова освіта

(шифр і назва напрямку підготовки/спеціальності)

Освітньо-професійна програма Початкова освіта. Дошкільна освіта

(назва освітньої програми)

Факультет/інститут початкової освіти

(назва факультету/інституту)

2019 – 2020 навчальний рік

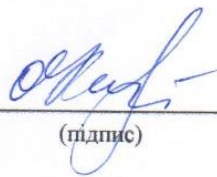
Робоча програма з «Методики навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»» для студентів спеціальності 013 Початкова освіта

Розробники: Лоюк Оксана Вікторівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

Протокол № 1 від «28» серпня 2019 року

Завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

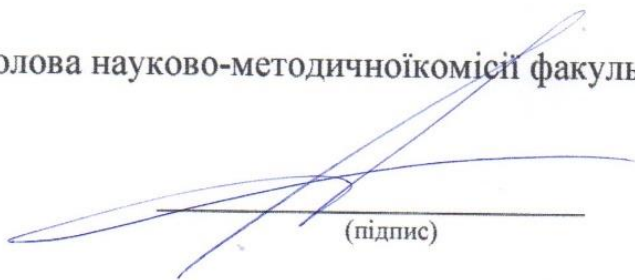
(підпис)

(Комар О. А.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету початкової освіти

Протокол № 1 від «30» серпня 2019 року

Голова науково-методичної комісії факультету початкової освіти

(підпис)

(Яцук О. М.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки/спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>01 Педагогічна освіта</u> (шифр і назва)	Обов'язкова	
Модулів – 2	Спеціальність <u>013 Початкова освіта</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <i>Підібрати наочність, авторські твори (письменників, поетів) та твори українського фольклору для вивчення тем освітньої галузі «Суспільствознавство» у початковій школі. Розробка вправ для формування одного із суспільствознавчих понять.</i>		Семестр	
Загальна кількість годин – 120/120		4-й	3-й, 4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	10 год.	4 год.
		Семінарські	
		16 год.	8 год.
		Лабораторні	
		14 год.	–
		Самостійна робота	
		72 год.	100 год.
		Індивідуальні завдання:	
		8 год.	8 год.
		Вид контролю:	
екзамен	екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 33,3/66,7

для заочної форми навчання – 10/90

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – підготовка майбутнього вчителя початкової школи до формування суспільствознавчої та ключових компетентностей в учнів відповідно до завдань освітньої галузі «Суспільствознавство» Державного стандарту початкової освіти.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Формувати уявлення про «Методику навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»» як науку та навчальну дисципліну, її методологію.

2. Ознайомити студентів (з метою застосування у своїй діяльності) з такими інструментами: Декларація ООН про освіту та навчання правам людини (2011 р.), Державний стандарт початкової загальної освіти (2011 р.); Державний стандарт початкової освіти (2018 р.), Загальна декларація прав людини (1948 р.), Закон України «Про освіту» (2018 р.), Конвенція ООН про права дитини (1989 р.), Конституція України (1996 р.), Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів (2005 р.), Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти (2015 р.), Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (2000 р.), Концепція екологічної освіти в Україні (2001 р.), Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді (2015 р.), Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016 р.), Концепція розвитку громадянської освіти в Україні (2015 р.), Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів, 1–4 класи (зі змінами) (2015 р.); Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (1-2 кл.) (2018 р.); Типова освітня програма початкової освіти. Цикл I (1-2 класи) (2018 р.); Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини (2010 р.).

3. Вчити свідомо і творчо підходити до визначення навчально-виховних завдань, добору змісту, форм, методів і засобів формування життєвих компетентностей та особистісних якостей молодшого школяра, виховання його громадянських якостей, патріотичних почуттів.

4. Вчити узагальнювати, систематизувати, інтегрувати знання різних навчальних дисциплін та використовувати їх у професійній діяльності.

5. Вчити проектувати педагогічний процес, прогнозувати його ефективність, здійснювати контроль і регулювання навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів з предмета «Я у світі».

6. Формувати загальні та фахові компетентності майбутнього вчителя початкової школи.

7. Розвивати у студентів творче та критичне мислення, творчу уяву, здатність до цілепокладання, прийняття рішень, рефлексії.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у результаті вивчення курсу студент оволодіває такою компетентністю:

ЗК 5. Громадянська компетентність. Здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, зокрема учнів початкової школи (або дітей раннього і дошкільного віку); використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України.

ЗК 7. Соціокультурна. Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та повага до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

ФК 4. Методична компетентність. Здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

Очікувані результати навчання:

ПРН 2. Знати мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми й засоби початкової освіти, суть процесів виховання, навчання й розвитку учнів початкової школи. Знати структуру календарно-тематичного планування, особливості ведення журналу обліку успішності учнів. Знати специфіку виховної роботи на уроках й у позаурочній діяльності.

ПРН 5. Застосовувати знання, уміння й навички, що становлять теоретичну основу освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти під час розв'язування навчально-пізнавальних і професійно-зорієнтованих задач.

ПРН 9. Моделювати процес навчання учнів початкової школи певного предмета: розробляти проекти уроків, методику роботи над окремими видами завдань.

3. Мова навчання:

Мова навчання: українська

4. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні засади реалізації курсу «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»

Тема 1. Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство» як наука та навчальна дисципліна

Предмет, мета і завдання «Методики навчання освітньої галузі «Суспільствознавство», її зв'язок з іншими навчальними дисциплінами. Загальна характеристика освітньої галузі «Суспільствознавство» та її місце у Державному стандарті початкової загальної освіти. Навчальний предмет «Я у світі» у курсі початкової школи щодо реалізації завдань освітньої галузі «Суспільствознавство». Методологічні підходи та принципи проектування змісту навчального предмета «Я у світі».

Тема 2. Методи та прийоми реалізації завдань навчального предмета «Я у світі» у початковій школі

Сутність та структура методу навчання. Класифікація методів та прийомів навчання. Словесні методи навчання. Наочні методи навчання. Практичні методи навчання. Інтерактивні методи навчання. Ігрові методи навчання. Вибір і оптимальне поєднання методів та прийомів навчання.

Тема 3. Урок – основна форма вивчення освітньої галузі «Суспільствознавство» у початковій школі

Поняття про форми організації навчання. Урок – основна форма організації процесу вивчення предмета «Я у світі» у початковій школі. Традиційні уроки у курсі «Я у світі», методика їх проведення. Методика організації та проведення нестандартних уроків.

Тема 4. Позаурочна та позакласна робота в контексті вивчення курсу «Я у світі»

Позаурочні форми роботи у вивченні предмета «Я у світі». Особливості позакласної роботи. Алгоритм підготовки і проведення виховного заходу.

Тема 5. Засоби навчання предмета «Я у світі» у початковій школі.

Поняття засобу навчання. Вербальні засоби навчання. Натуральні засоби навчання. Ілюстративні засоби навчання. Технічні засоби навчання. Загальні вимоги до використання засобів навчання, їх комплексне використання.

Тема 6. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі вивчення курсу «Я у світі»

Сутність, функції та основні види контролю навчальної діяльності молодших школярів. Види перевірки навчальних досягнень учнів на уроках з курсу «Я у світі». Оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Організаційно-методичні основи формування суспільствознавчих понять у молодших школярів на уроках курсу «Я у світі»: компетентнісний підхід

Тема 7. Формування суспільствознавчих понять в учнів початкової школи на уроках «Я у світі»: психолого-педагогічний аспект

Загальна характеристика понять, сенситивність молодшого шкільного віку щодо їх формування. Процес та умови формування поняття. Алгоритм формування понять у процесі засвоєння молодшими школярами змісту предмета «Я у світі».

Тема 8. Методика формування умінь навчатися упродовж життя в молодших школярів у процесі реалізації змістової лінії «Людина».

Освітні компетентності як інтегральні характеристики якості підготовки учнів. Сутність компетентності уміння вчитися впродовж життя. Ключові поняття змістової лінії: «людина», «людина як частина природи», «людина як частина суспільства», «особистість», «індивідуальність», «розвиток людини», «людське «Я». Специфіка формування поняття «людське «Я». Методика організації уроку на тему «Навчання як складник життєвого успіху». Методика організації уроку на тему «Життя – найвища цінність».

Тема 9. Методика формування соціальної та комунікаційної компетентностей молодших школярів у процесі реалізації змістової лінії «Людина серед людей».

Сутність соціальної та комунікативної компетентностей. Ключові поняття змістової лінії: «сім'я», «склад сім'ї», «основні обов'язки в сім'ї», «людські чесноти», «конфлікт», «культура поведінки». Специфіка формування понять «сім'я», «склад сім'ї», «основні обов'язки в сім'ї». Методика формування уявлень про людські чесноти. Методика формування культури поведінки учнів початкової школи.

Тема 10. Громадянська та історична спрямованість змістової лінії «Людина в суспільстві».

Сутність громадянської та історичної компетентностей. Ключові поняття теми: «суспільство», «держава», «символи держави», «громадянин», «права громадянина», «права дитини», «обов'язки громадянина», «державне свято», «славетні українці», «традиція», «звичай», «обряд». Специфіка формування понять «права громадянина», «обов'язки громадянина». Організація та проведення уроків на тему «Україна – незалежна держава», «Символи держави: Герб, Прапор, Гімн, їх значення». Методика формування правосвідомості в межах курсу «Я усвіті» у початковій школі.

Тема 11. Методичні особливості формування загальнокультурної компетентності учнів у процесі реалізації змістової лінії «Людина і світ».

Сутність загальнокультурної компетентності. Ключові поняття теми: «Україна – європейська держава», «різноманітність народів у світі», «культура», «культурна спадщина», «природні багатства», «наука», «винахід». Методика формування уявлень про різноманітність народів та їх культур у світі. Особливості розкриття тем «Земля – спільний дім для всіх людей», «Україна – європейська держава», «Внесок українців у світову науку, культуру». Співробітництво країн у питаннях збереження природи, ведення господарства, культурного обміну. Використання на уроках «Я у світі» у початковій школі надбань світової та української культури.

Тема 12. Організація вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі

Сутність інтегрованого навчання, особливості його реалізації у початковій школі. Наскрізні змістові лінії (НЗЛ) як соціально значущі надпредметні теми, їх роль у формуванні в молодших школярів загальних уявлень про довкілля. Реалізація НЗЛ (на прикладі засвоєння змісту матеріалу за освітніми програми О. Савченко, Р. Шияна) у контентах: «Людина як біологічна та суспільна істота», «Довкілля та діяльність людини в ньому», «Рідний край», «Україна: географічні, суспільно-історичні, державні аспекти», «Людина на планеті Земля», «Глобальні проблеми сучасності»: методичні аспекти».

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади реалізації курсу «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство».												
Тема 1. Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство» як навчальна дисципліна	10	2	2	–	–	6	10	2	–	–	–	8
Тема 2. Методи та прийоми реалізації завдань навчального предмета «Я у світі» у початковій школі	10	2	2	–	–	6	10	–	2	–	–	8
Тема 3. Урок – основна форма вивчення громадянської та історичної освітньої галузі у початковій школі.	10	2	2	–	–	6	8	–	–	–	–	8
Тема 4. Позаурочна та позакласна робота в контексті вивчення курсу «Я у світі»	10	2	2	–	–	6	8	–	–	–	–	8
Тема 5. Засоби навчання предмета «Я у світі» у початковій школі.	8	–	–	2	–	6	8	–	–	–	–	8
Тема 6. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі вивчення курсу «Я у світі»	6	–	–	–	–	6	8	–	–	–	–	8
Разом за змістовим модулем 1	54	8	8	2	–	36	52	2	2	–	–	48
Змістовий модуль 2. Організаційно-методичні основи формування суспільствознавчих понять у молодших школярів на уроках курсу «Я у світі»: компетентнісний підхід												
Тема 7. Формування суспільствознавчих понять в учнів початкової школи на уроках «Я у світі»: психолого-педагогічний аспект.	10	2	2	–	–	6	10	2	–	–	–	8
Тема 8. Методика формування уміння вчитися впродовж життя в молодших школярів у процесі реалізації змістової лінії «Людина як особистість».	10	–	–	4	–	6	11	–	2	–	–	9
Тема 9. Методика формування соціальної та комунікаційної компетентностей молодших школярів у процесі реалізації змістової лінії «Людина серед людей».	10	–	–	4	–	6	9	–	–	–	–	9
Тема 10. Громадянська та історична спрямованість	10	–	–	4	–	6	10	–	2	–	–	8

змістової лінії «Людина в суспільстві».													
Тема 11. Методичні особливості формування загальнокультурної компетентності учнів у процесі реалізації змістової лінії «Людина і світ».	8	–	2	–	–	6	9	–	–	–	–	–	9
Тема 12. Організація вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі	10	–	4	–	–	6	11	–	2	–	–	–	9
Разом за змістовим модулем 2	58	2	8	12	–	36	60	2	6	–	–	–	52
Усього годин	112	10	16	14	–	72	112	4	8	–	–	–	100
Модуль 2													
ІНДЗ	–	–	–	–	8	–	–	–	–	–	–	8	–
Усього годин	120	10	16	14	8	72	120	4	8	–	–	8	100

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство» як педагогічна наука та навчальна дисципліна.	2	
2	Методи та прийоми реалізації завдань навчального предмета «Я у світі» у початковій школі	2	2
3	Урок – основна форма вивчення освітньої галузі «Суспільствознавство» у початковій школі.	2	–
4	Позаурочна та позакласна робота в контексті вивчення курсу «Я у світі»	2	–
5	Методика формування вміння вчитися впродовж життя у молодших школярів у процесі реалізації змістової лінії «Людина як особистість».	2	2
6	Громадянська та історична спрямованість змістової лінії «Людина в суспільстві».	–	2
7	Методичні особливості формування загальнокультурної компетентності учнів у процесі реалізації змістової лінії «Людина і світ».	2	–
8	Формування понять у курсі «Я досліджую світ»: тематична інтеграція	4	2
Всього		16	8

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	Засоби навчання предмета «Я у світі» у початковій школі. Організація та методика проведення уроку засвоєння нових знань з предмета «Я у світі» у початковій школі.	2
2-3	Організація та методика проведення комбінованого уроку з предмета «Я у світі» у початковій школі.	4
4-5	Організація та методика проведення уроку узагальнення знань з предмета «Я у світі» у початковій школі.	4
6-7	Організація та методика проведення нестандартного уроку «Я у світі» у початковій школі.	4
Всього		14

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Предмет і завдання «Методики викладання освітньої галузі «Суспільствознавство» в умовах реформування початкової школи. (конспект). Опрацювати та коротко законспектувати нормативно-правові документи, що складають основу вивчення предмета «Я у світі» (Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів, 1–4 класи (зі змінами) (2015 р.); Державний стандарт початкової загальної освіти (2011 р.)).	6	6
2	Законспектувати матеріал на тему«Ігрові методи навчання, їх використання на уроках «Я у світі» (дидактичні, сюжетно-рольові ігри)»». Підготувати/розробити та провести практично сюжетно-рольову гру/дидактичну гру для формування або закріплення суспільствознавчого поняття.	6	6
3	Методичні особливості конструювання уроків різних типів навчальної дисципліни «Я у світі» у початковій школі (створення порівняльної таблиці)	6	8
4	Виписати кілька цитат з творів А. Макаренка і В. Сухомлинського про значення позаурочної та позакласної роботи.	6	6
5	Законспектувати матеріал на тему«Засоби навчання предмета «Я у світі» у початковій школі»».	6	6
6	Законспектувати матеріал на тему «Контроль навчальних досягнень учнів на уроках «Я у світі»». Розробити різноманітні види перевірки навчальних досягнень учнів з навчальної дисципліни «Я у світі».	6	8
7	Законспектувати матеріал на тему «Реалізація міжпредметних зв'язків у процесі засвоєння учнями суспільствознавчих понять».	6	8
8	Розробити сценарій студентської дискусії за темою: «Життя – найвища цінність».	6	8
9	Розробити або підібрати проблемні життєві ситуації, які сприятимуть засвоєнню знань та формуванню вмінь і навичок при вивченні змістової лінії «Людина серед людей». Законспектувати матеріал на тему «Сутнісні характеристики поняття «культура поведінки»».	6	10
10	Законспектувати матеріал на тему «Громадянські якості особистості, методика їх формування». Здійснити добірку вправ з підручника «Я у світі» для формування правознавчої свідомості учнівпочатковоїшколи.	6	10
11	Законспектувати матеріал на тему «Співробітництво країн у питаннях збереження природи, ведення господарства, культурного обміну». Розробити репродуктивну/евристичну бесіду для вивчення теми «Волонтерство як добровільна суспільнокорисна діяльність».	6	10
12	Інтеграція знань в контексті контентів (вертикальна інтеграція) та освітніх галузей (горизонтальна інтеграція). Створення таблички для 3-4 кл. Опрацювати та коротко законспектувати нормативно-правові документи, що складають основу вивчення предмета «Я досліджую світ» (Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (1-2 кл.) (2018 р.); Типова освітня програма початкової освіти. Цикл І (1-2 класи) (2018 р.); Державний стандарт початкової освіти (2018 р.)).	6	14
Разом		72	100

9. Індивідуальні завдання

1. Підібрати наочність, авторські твори (письменників, поетів) та твори українського фольклору для вивчення тем громадянської та історичної освітньої галузі / освітньої галузі «Суспільствознавство» у початковій школі.
2. Розробка вправ для формування одного із суспільствознавчих понять.

10. Методи навчання

Словесні (розповідь, бесіда, лекція тощо), наочні (ілюстрація, демонстрація тощо), практичні методи, репродуктивний метод, частково-пошуковий метод, проблемний метод, самостійна робота студентів, проведення лабораторних дослідів, інтерактивні методи навчання, презентації, рольові ігри, дидактичні ігри, банки візуального супроводу освітнього процесу, складання структурно-логічних схем тощо.

11. Методи контролю

Усне опитування, письмовий експрес-контроль, письмове тестування, комп'ютерне тестування, перевірка виконання самостійної роботи, розробка та проведення уроків/окремих фрагментів уроків, розробка та проведення виховних заходів, вирішення проблемних задач, підготовка презентації, сценарування проблем, моделювання ситуації, підготовка повідомлення/виступу, самооцінювання, взаємооцінювання, захист ІНДЗ, екзамен.

12. Критерії оцінювання результатів навчання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
90–100	<p>Студент (студентка) активно працює протягом усього курсу; міцно засвоїв теоретичний матеріал, передбачений навчальною програмою; вільно самостійно та аргументовано викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, висловлює власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми. Студент (студентка) здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою розумових операцій синтезу, аналізу, класифікації, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями, приймати рішення. Вільно використовує інформаційні технології для реалізації поставлених перед ним завдань та для поповнення власних знань.</p> <p>Демонструє високий рівень засвоєння практичних вмінь та навичок. Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності.</p> <p>Усвідомлено використовує отримані теоретичні знання та практичні навички у стандартних та нестандартних ситуаціях.</p>
82–89	<p>Студент (студентка) активно працює протягом усього курсу; достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано та логічно його викладає під час усних виступів та письмових відповідей. Зміст теоретичних питань, в основному, розкриває, але припускається певних неточностей у логіці викладу. Студент (студентка) уміє аналізувати й систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією, висловлює власні міркування з приводу тих чи інших проблем, вміє формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями. Вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок. Здатен до самостійного</p>

	<p>опрацювання навчального матеріалу, Вільно застосовує знання в стандартних ситуаціях, має стійкі навички виконання завдань.</p>
75–81	<p>Студент (студентка), у цілому, володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Відповіді студента відзначаються неповнотою. Студент (студентка) може зіставити, узагальнити, систематизувати інформацію лише під керівництвом викладача.</p> <p>Студент (студентка) здатен адекватно реагувати на відповіді інших, застосовувати вивчений матеріал у стандартних педагогічних ситуаціях. Він самостійно опрацьовує навчальний матеріал, виправляє допущені помилки, частково контролює власні навчальні дії, практичні завдання виконує за зразком.</p>
69–74	<p>Студент (студентка) володіє навчальним матеріалом не в повному обсязі, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків. Орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань.</p> <p>У студента виникають труднощі при виявленні суттєвих ознак вивченого, виявленні причинно-наслідкових зв'язків, оцінюванні фактів та явищ, формулюванні висновків.</p> <p>З допомогою викладача він здатен відтворювати логіку наукових положень; має фрагментарні навички в роботі з підручником та конспектом, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності. Завдання виконує за зразком.</p> <p>На заняттях студент поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача.</p>
60–68	<p>Студент (студентка) володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування, без достатнього розуміння. Студент (студентка) погано орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, у нього відсутнє наукове мислення. Виявляє здатність елементарно викласти думку, але не завжди контролює свою відповідь. Не вміє здійснювати найпростіші операції аналізу, синтезу, узагальнення.</p> <p>Має елементарні, нестійкі навички виконання практичних завдань. Планування та виконання завдань відбувається за допомогою або під керівництвом викладача.</p>
1–34/ 35–59	<p>Студент (студентка) не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень. Завдання виконує на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу.</p> <p>Студент(студентка) виявляє неспроможність висвітлити питання або питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, у відповіді відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. Практичні навички не сформовані, виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.</p>

13. Розподіл балів, які отримують студенти (екзамен)

Поточне тестування та самостійна робота												ІНДЗ	Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	15	10	100
5	5	5	5	5	5	5	8	8	8	8	8			

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90–100	відмінно	зараховано
82–89	добре	
75–81		
69–74		
60–68	задовільно	
35–59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Нормативні документи.
2. Опорні конспекти лекцій, їх презентації.
3. Навчально-методичні посібники, методичні рекомендації.
4. Таблиці, стенди, схеми, конспекти уроків та виховних заходів тощо.

15. Рекомендована література

Основна

1. Аквилева Г. Н., Клепинина З. А. Методика преподавания естествознания в начальной школе: учеб. пособие для студ. Москва: Гуманиздат. изд. центр ВЛАДОС, 2001. 240 с.
2. Ахметгалиев А. А. Поэтапное формирование умственных действий в начальной школе. *Школьные технологии*. 2004. № 3. С. 58–63.
3. Бабовал Т. І., Рябова С. І Я і Україна. Уроки громадянської освіти. 3 клас: навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. 112 с.
4. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій освіті: теоретичні засади. *Початкова школа*. 2010. № 8. С. 7–10.
5. Барабаш О. Становлення компетентнісного підходу у сучасній освіті. *Нова педагогічна думка*. 2012. № 4(72). С. 133–136.
6. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: наук. видання. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
7. Бех І. Д., Ганнусенко Н. І, Чорна К. І. Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів. *Шкільний світ*. 2005. № 45. С. 4–20.
8. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг.ред. О. В.Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с.
9. Бібік Н. М. Я у світі. 3 клас : підруч. для загальноосвіт. навч. закл. Харків: Вид. група «Основа», 2013. 160 с. : іл.
10. Біла книга національної освіти України / за ред. В. Г. Кременя; Акад. пед. наук

України. Київ, 2009. 185 с.

11. Богачева Т. Г. Что такое компетентность? *Философия образования*. 2008. № 2(23). С. 93–100.

12. Григорьева Е. В. Методика преподавания естествознания: учебное пособие. Москва: Владос, 2008. 254 с.

13. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»). *Історія української школи і педагогіки*: хрестоматія / уклад. О. О. Люба; за ред. В. Г. Кременя. Київ: Знання, 2005. С. 600–623.

14. Державний стандарт початкової загальної освіти. *Початкова освіта*. 2011. № 18.–43 с.

15. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#n12> (дата звернення: 18.04.2018 р.)

16. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень; Акад. пед. наук України. КбJd: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

17. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 16.11.2017 р.)

18. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Харків: Одиссей, 2011. 56с.

19. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Наук. творч. колектив: О. В. Сухомлинська (наук. кер.) та ін. *Шлях освіти*. 2000. № 3. С. 7–13.

20. Концепція громадянської освіти та виховання дітей і молоді в Україні. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245841402 (дата звернення: 13.10.2018 р.)

21. Концепція екологічної освіти в Україні. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. 2002. № 7. 18 с.

22. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді. URL: <http://osvita.ua/school/46629/> (дата звернення: 18.11.2018 р.)

23. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://osvita.ua/legislation> (дата звернення: 08.09.2018 р.)

24. Котова С. А., Граничина О. А., Савинова Л. Ю. Начальное образование в контексте программы ЮНЕСКО «Образование для всех»: российское видение: рекомендации по результатам научных исследований / под ред. акад. Г. А. Бордовского. Санкт-Петербург: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2007. 101 с.

25. Крамаренко А. М. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ»: Навч. посібник для студ. ВНЗ напряму підгот. 6.010102 «Початкова освіта» / Бердянський держ. педагогічний ун-т. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 347 с.

26. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях: навч. посібник. Київ: Слово, 2012. 184 с.

27. Людина і світ: підруч. / Гол. ред. проф. Л. В. Губерський. Київ: Знання, 2001. 350 с.

28. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навчальний посібник / [автор та укладач О. О. Ліннік]. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 248 с.

29. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»: навчально-методичний посібник. Автор та укладач Т. Я. Грітченко. Умань: ВПЦ «Візаві», 2015. 291 с.

30. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів, 1–4 класи (зі змінами). Тернопіль: Мандрівець, 2015. 256 с.

31. Національна доктрина розвитку освіти. *Історія української школи і педагогіки*: хрестоматія / уклад. О. О. Люба; за ред. В. Г. Кременя. Київ: Знання, 2005. С. 644–657.

32. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні. *Організація виховного процесу в сучасному загально-освітньому навчальному закладі*:

науково-методичний посібник. Суми: ТОВ Видавництво «Антей», 2006. С. 265–302.

33. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів, 2016. 64 с.
34. Сталий розвиток регіонів України: звіт Інституту прикладного системного аналізу НАН України і МОН України. Наук. керівник М. Згуровський. К.: НТТУ «КПІ», 2009. 197 с.
35. Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика: у 2-х т. Н. М. Андреева, О. М. Алимов, Є. В. Хлобистов. Сімферополь: Аріал, 2011. 464 с.
36. Стратегія сталого розвитку: Підручник. За ред. В. М. Боголюбова. Херсон: Олді-плюс, 2012. 446 с.
37. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти. URL: <http://1tipova-osvitnya-programa-rozroblena-pid-kerivnitstvom-o-ya-savchenko> (дата звернення: 18.08.2018 р.)
42. Типова освітня програма початкової освіти. URL: <http://tipovaosvitnyaprograma-1> (дата звернення: 18.08.2018 р.)
43. Філософський словник соціальних термінів / за заг. ред. проф. В. П. Андрущенко. вид. третє, доповнене. Харків: Р.И.Ф., 2005. 672 с.
44. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини. URL: <https://rm.coe.int/16806b93be> (дата звернення: 11.07.2018 р.)

Допоміжна

1. Абетка чеснот української дитини. Практико-орієнтований збірник методичних матеріалів / Авт.-упор. Л. В. Калуська. Тернопіль: «Мандрівець», 2007. 136 с.
2. Андреев Я. Метод проектів на уроках. *Відкритий урок*. 2010. №12. С. 24–25.
3. Артамонова Г. О., Семикіна О. Д. Права дитини. Розробки уроків варіативного курсу. 4-й кл. Харків: Вид. група «Основа», 2014. 176 с. (Б-ка журн. «Початкове навчання та виховання»; Вип.5 (125)).
4. Брыкина Н. Г., Жиренко О. Е., Барылкина Л. П. Нестандартные и интегрированные уроки по курсу «Окружающий мир»: 1–4 клас. Москва: ВАКО, 2004. 320 с.
5. Богуш А. М. Духовні цінності в контексті сучасної парадигми виховання. *Виховання і культура*. 2001. № 1. С. 3–8.
6. Виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів. Частина 3 / упорядник О. П. Третяк. Харків: Вид. група «Основа», 2013. 93 с. (Б-ка журн. «Початкове навчання та виховання»; Вип.11 (119)).
7. Волкова Н. П. Педагогіка: Навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ: Академвидав, 2009. 616 с.
8. Гавриш С. Б. Маленькі історії про великі істини. Права та свободи дитини: книга для читання. 3-є вид. Київ: Генеза, 2010. 160 с.
9. Гадецький М. В., Хлебнікова Т. М. Організація навчального процесу в сучасній школі: Навч.- метод. посібник для вчителів, керівників вищих навчальних закладів, слухачів ІПО. Харків: Веста, Ранок, 2003. 136 с.
10. Галузьяк В. М., Сметанський М. І, Шахов В. І. Педагогіка: навч. посібник. 3-є вид., випр. і доп. Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2006. 400 с.
11. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. вид. 2-ге, доповн. й випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
12. Громадянин. Держава. Громадянське виховання. Антологія / упорядн. М. П. Рагозін, О. В. Сухомлинська. Донецьк: Донбас, 2001. 262 с.
13. Гуменникова Т. Р. Українські національні традиції як засіб формування першооснов моральної культури. *Початкова школа*. 1996. № 1. С. 38–40
14. Іванчук М. Інтегрований урок як специфічна форма організації навчання. *Початкова школа*. 2006. №8. С. 8–10

15. Історія української культури: у 5-ти т. Т. 5. : Українська культура ХХ - початку ХХІ століть. Кн. 3. : Культура та розвиток науки і технологій в Україні / НАН України ; голов. редкол.: Б. Є. Патон (головн. ред.), Г. Д. Вервес, І.Ф. Курас [та ін.] ; редкол. тому, кн. 3.: М. Г. Жулинський (головн. ред.), М. П. Бондар, М. М. Сулима [та ін.]. Київ: Наукова думка, 2012. 947, [2] с. : фотоіл. Бібліогр.: с. 907–941 та в тексті.
16. Історія української культури : у 5-ти т. Т. 5. : Українська культура ХХ - початку ХХІ століть. Кн. 4. : Проблеми функціонування, збереження і розвитку культури в Україні / НАН України ; голов. редкол.: Б. Є. Патон (головн. ред.), Г. Д. Вервес, І. Ф. Курас [та ін.] ; редкол. тому, кн. 4.: М. Г. Жулинський (головн. ред.), М. П. Бондар, М. М. Сулима [та ін.]. – К. : Наукова думка, 2013. 941, [2] с.: фотоіл. Бібліогр.: с. 837–876 та в тексті. Іменний покажч.: с.879–939.
17. Кларин М. В. Интерактивное обучение – инструмент обучения нового опыта. *Педагогика*. 2000. №7. С.12–18.
18. Комар О. Интерактивні методи як інноваційна діяльність сучасного вчителя початкової школи. *Початкова школа*. 2010. № 7. С. 47–49.
19. Кульневич С. В., Лакоценина Т. П. Современный урок: научно-практическое пособие. Ростов-на Дону: Учитель, 2005. 288 с.
20. Лабашук О. Я і Україна. Я і суспільство. 4 клас: навч. посіб. для вчителя почат. класів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 72 с.
21. Лопатіна О. О, Скребцова М. В. 50 уроків про чесноти для занять з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 283с.
22. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посібник. 3-е вид., доп. Київ: [б. в.], 2001. 608 с.
23. Новейший психолого-педагогический словарь / сост. Е. С. Рапацевич; под общ. ред. А. П. Астахова. Минск: Современная школа, 2010. 928 с.
24. Педагогічний експрес: Метод. рек. по впровад. концепції громадянського виховання в навчально-виховний процес / Укл.: Р. П. Вдовиченко, А. І. Деркач, Л. М. Майборода та ін. Миколаїв, 2000. 86 с.
25. Педагогічний словник / за ред. дійсного члена АПН України М. Д. Ярмаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. 514 с.
26. Пономаренко А. Виховання громадянськості у молодших класах. *Початкова школа*. 2001. № 3. С. 17–20.
27. Селиверстова Е. Н. Развивающая функция обучения: современный дидактический взгляд. *Педагогика*. 2006. № 4.–С. 45–52.
28. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Київ: Ленвіт, 2006. 232 с.
29. Степаненко В. Громадянське суспільство в Україні: проблеми інституціоналізації. *Соціальні виміри суспільства*. Київ: Ін-т соціології НАН України, 2004. Вип. 7. С. 320–341.
30. Стребна О. В., Соценко А. О. Интерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи: посібник. Харків: Основа, 2005. 174 с.
31. Сухаревская Е. Ю. Интегрированное обучение в начальной школе. Ростов-на Дону: Феникс, 2003. 350 с.
32. Сухомлинська О. В. Розвиток особистості і освіта: історичний вимір. *Педагогіка і психологія*. 2008. № 2. С. 15–25.
33. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям. Київ: Акта, 2012. 537 с.
34. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посібник. вид. 2-ге, випр., доп. Київ: Академвидав, 2007. 560 с.
35. Чекіна О. Ю. Інтегровані уроки у початковій школі. Харків: Вид. Група «Основа:Тріада», 2007. 192 с.
36. Шахрай В. М. Громадянська компетентність особистості як проблема сучасного суспільства. *Політика*. № 3. 2009. С. 123–134.

37. Юрович В. Нестандартні уроки як засіб підвищення ефективності навчання в курсі «Я у світі». *Початкова школа*. 2014. №6. С. 22–26
38. Якименко С. І. Свічадонько: Збірник вправ на народознавчій основі. Миколаїв: Видавець Г. Гінку, 2004. 124с.

16. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека освітнього порталу «Педагогічна преса». URL: <https://lib.pedpresa.ua>.
2. Всі предмети – Великий довідник школяра. URL: <http://www.subject.com.ua>.
3. Електронна бібліотека: енциклопедії, сторінки, підручники. URL: <http://7ua.net>.
4. Інформаційно-пошукова система-каталог з електронної літератури: книжки, довідники, словники, енциклопедії, підручники тощо URL: <http://ekniga.com.ua>.
5. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
6. Навчальні матеріали он-лайн. URL: <http://pidruchniki.ws>.
7. Правова абетка. URL: <http://odb.km.ua>index.php /ourvid/17>.
8. Система дистанційної освіти УДПУ імені Павла Тичини, матеріали курсу «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»». URL: <http://dls.udpu.org.ua>.
9. Сторінки сайту «Законодавство України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
10. Суспільствознавство як предмет початкового навчання в школі в різні історичні епохи. URL: <https://drive.google.com/file/d/OB8rPWOODz3yTZzdOZIRDUzNkdFU/view>.
11. Україномовна версія он-лайн енциклопедії «Вікіпедія». URL: <http://www.uk.wikipedia.org>.
12. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <http://udpu.org.ua>.
13. Форум педагогічних ідей «Урок». URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/.
14. Шкільні підручники он-лайн. URL: <http://pidruchnyk.com.ua>.
15. Школьные учебники (Підручники) для Украины. URL: <http://4book.org/uchebniki-ukraina>.
16. International Standard Classification of Education. ISCED 1997 / UNESCO. URL: <http://www.uis.unesco.org/en/pub/pub>.
17. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade. Communique of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education. Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009. URL: <http://www.bologna2009benelux.org>.
18. The European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EQF). URL: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture.
19. The Qualifications Framework for European Higher Education Area. URL: <http://www.ond.vlaanderen.be/>.